

Ks. WINCENY MYSZOR

Uniwersytet Śląski w Katowicach

DIALOG ZBAWCY.

WSTĘP I TŁUMACZENIE UTWORU Z BIBLIOTEKI Z NAG HAMMADI (*NAG HAMMADI CODEX III, 5*)

Dialog zbawcy (Dial)¹ jest piątym i ostatnim utworem spisany w kodeksie III, na stronach 120–147. Jest to utwór, który nosi oryginalny tytuł odnotowany w rękopisie na początku i na końcu tekstu. Tekst zapisany w III kodeksie jest jedynym poświadczeniem istnienia tego utworu. Brak jakichkolwiek wzmianek czy bezpośrednich cytatów tego utworu w źródłach zewnętrznych. Można przypuszczać, że podobnie jak inne utwory z Nag Hammadi *Dialog zbawcy* jest tłumaczeniem greckiego oryginału na język koptyjski. Powstanie biblioteki z Nag Hammadi datuje się na połowę IV w. Tłumaczenie na koptyjski powstało w okresie ante quem połowy IV w. Kwestia datacji greckiego oryginału, czyli czasu powstania post quem, zależy od elementów treści i jej interpretacji przez komentatorów. Kodeks III został bardzo poważnie uszkodzony: na początku strony 5–8 i 21–24 są prawie nieczytelne, pod koniec strony 117–132 i 133–144 zawierają poważne luki. *Dialog zbawcy* (120,1–147,23) został tymi stratami najbardziej dotknięty². Niektóre fragmenty pojawiły się niezależnie od zbioru w Beinecke Library³. Tłumaczenie polskie odwołuje się do wydania w serii Nag Hammadi Studies⁴, ale także do niektórych rekonstrukcji i tłumaczeń na nich opartych⁵. Rękopis w całości, razem z biblioteką z Nag Hammadi,

¹ Skrót cytowania pism z Nag Hammadi zaproponowałem w: W. Myszor, *Anapausis w telogii chrześcijańskich gnostyków*, Warszawa 1984, s. 28 n. (Studia Antiquitatis Christianae 5). Stosuję je we wszystkich moich publikacjach na temat Nag Hammadi.

² Luki tekstu zaznaczam umownie [...], niezależnie od liczby liter czy wyrazów, których brakuje. Rekonstrukcje w oryginale, a stąd i w tłumaczeniu, umownie umieszczam również w [ ]. Informacje w ( ) dotyczą stron i wierszy na stronie. Wiersze podaję dla orientacji tylko (1, 5, 10, 15, 20). Przejąłem także z pierwszego wydania podział na logia analogicznie do Ewangelii Tomasz (1–104).

³ Por. S. Emmel, *A Fragment of Nag Hammadi Codex III in the Beinecke Library*: Yale Inv. 1784, „Bulletin of the American Society of Papyrologists” 1980, 17, s. 53–60.

⁴ S. Emmel, H. Koester, E. Pagels, *Nag Hammadi Codex III, 5, The Dialogue of the Savior*, Lieden 1984 (Nag Hammadi Studies 26); P. Létourneau, *Le dialogue du Sauveur (NH III, 5)*. Texte établi, traduit et présenté; Bibliothèque Copte de Nag Hammadi, Québec 2003 (przed polskim opracowaniem nie było mi dostępne).

⁵ R. Scharron, *Concordance des Textes de Nag Hammadi Le Codex III*, Louvain–Paris 1995; H. M. Schenke, *Recenzja wydania Emmela*, „Enchoria” 1986, 14, s. 175–187; P. Létourneau, *Traditions johanniques dans le Dialogue du Sauveur (NH III, 5)*, „Muséon” 1997, 110, s. 33–61;

znajduje się w Muzeum Koptyjskim w Kairze. Jeśli chodzi o tłumaczenia i opracowania tego utworu, *Dialog zbawcy* nie ma obszernej literatury. Poza opracowaniami związanymi wprost z tekstem, to jest z kwestią datacji czy budowy literackiej, najczęściej podejmowanym tematem, na marginesie obszerniejszych studiów, jest przede wszystkim problem związków tego utworu z tradycją nowotestamentalną⁶.

1. BUDOWA LITERACKA

Utwór zgodnie z tytułem jest dialogiem typu erotapokrisis, to znaczy opartym na schemacie pytanie–odpowiedź. Jest to forma typowa dla literatury gnostyckiej. *Dialog zbawcy* wyróżnia się jednak od innych utworów typu dialogowego⁷. Nie obejmuje ram dialogu. Autor nie podał okoliczności rozmowy zbawcy z uczniami. Nie wiadomo, czy dialog prowadzi zbawca po zmartwychwstaniu, jak w niektórych utworach z Nag Hammadi, czy przed zmartwychwstaniem. Po zaznaczonym tytule następuje dłuższa mowa zbawcy (120,2–124,22), w której pojawia się modlitwa (121,5–122,1) i następuje dialog zbawcy z uczniami (124–147), w którym uczestniczą przede wszystkim Mateusz, Juda (Tomasz) i Maria (Magdalena). Dialog kilka razy przerwany jest opisem zachowań: Juda upada na kolana i oddaje cześć zbawcy (131,16–18), zbawca bierze do ręki kamień (132,24–133,1), pod długiej mowie zbawcy Juda ma wizję (134,24–136,5). W 136,1–5 zdaje się pojawiać zakończenie dialogu, ale Pan zwraca się jeszcze raz do uczniów. Przerzywa wizję (136,17 i nn.). Pojawiają się zatem pewne znaki w konstrukcji utworu, które mogą wskazywać na różne pochodzenie niektórych części. E. Pagels i H. Koester proponują wydzielić fragmenty, które – być może – są starsze od tej postaci utworu, która występuje w Nag Hammadi, a mianowicie:

1) 120,2–124,22, część pochodząca od redaktora tekstu, którą charakteryzuje użycie określenia „zbawca” („soter”) w odróżnieniu do pozostałych części, gdzie pojawia się „Pan” Treść dotyczy dialogu na temat wędrówki

S. Petersen, *Zitate im Dialog des Erlösers (NHC III,5), Ägypten und Nubien in spätantiker und christlicher Zeit, Akten des 6. Internationalen Koptologenkongresses, Münster 20–26 Juli 1996*, Bd. 2, Wiesbaden 1999, s. 512–522; S. Petersen, H. G. Bethge, *Nag Hammadi Deutsch*, Bd. I, *Koptisch-Gnostische Schriften II*, Berlin 2001, s. 381–397.

⁶ Poza wspomnianym wyżej kwestią związków z Nowym Testamentem zajęli się H. Koester, E. Pagels: we wstępie editio princeps S. Emmela; B. Blatz, *Der Dialog des Erlösers*, [w:] *Neutestamentliche Apokryphen in deutscher Übersetzung*, Bd. I, *Evangelien*, 5. Ausg., Tübingen 1987, s. 245–253; S. Petersen, „Zerstört die Werke der Weiblichkeit” *Maria Magdalena, Salome und andere Jüngerinnen Jesu in christlich-gnostischen Schriften*, Leiden 1999, s. 79–90 (*Nag Hammadi and Manichaean Studies* 48); C. M. Tuckett, *Nag Hammadi and The Gospel Tradition. Synoptic Tradition in the Nag Hammadi Library*, Edinburgh 1986, s. 128–135; C. A. Evans, R. L. Webb, R. A. Wiebe, *Nag Hammadi Texts and the Bible, A Synopsis and Index*, Leiden 1993, s. 234–237.

⁷ Por. W. Myszor, *Biblioteka z Nag Hammadi: Formy literackie*, „Vox Patrum” 1998, 18, t. 34–35, s. 327 n.

duszy przez różne sfery niebieskie. Nowotestamentalne aluzje autorzy dostrzegają: 121,4.16; w odniesieniu do Hbr 4,1–12; Kol 1,13; 121,2; w odniesieniu do 2 Tes 2,12; 121,22–23; w odniesieniu do Jk 1,21; 1 P 1,9; 121,20; w odniesieniu do Ef 5,2; Hbr 10,10–19 oraz 121,2; w odniesieniu do 1 Tes 5,8 n.; Ef 6,11–17.

2) Drugi fragment tekstu: 127,21–131,13 autorzy określają jako gnostycki mit o stworzeniu w odniesieniu do Rdz 1, a mianowicie: 129,18 do Rdz 1,14, zaś 129,20 i nn. do Rdz 2,5. Jednak na pierwszym planie znajdują się gnostyckie spekulacje na temat „ducha”.

3) Tekst 133,16–134,24 dotyczy refleksji na temat ciemności, światła, ognia, wody i wiatru. List na 134,5–8 zostaje przerwany przez pytanie o znaczenie chrztu.

4) To apokaliptyczna wizja 134,24–137,3, w której da się wyróżnić źródło oryginalne od pracy redaktora, to jest 135,13–15 i 136,17, gdzie pojawia się 3. osoba liczby pojedynczej, co wskazuje, że tylko jedna osoba otrzymuje widzenie, podczas gdy w całym *Dialogu zbawcy* występują trzy osoby otrzymujące pouczenia: Juda, Mateusz i Maria.

5) Część 124,23 i nn. obejmuje źródło oryginalne, jako dialog Pana z Judą, Mateuszem i Marią w postaci pytań i odpowiedzi. Redaktor przerywa ten dialog w kilku miejscach, na przykład po słowach wprowadzających pojawia się modlitwa (124,23–127,22), mit o stworzeniu (127,23–131,15). Utwór wraca do dialogu, w którym pojawia się jednak wizja (134,24–137,3). Elaine Pagels rekonstruuje pierwotną postać dialogu w ten sposób, że zestawia w nim, na wzór Ewangelii Tomasza lub źródła Q, zbiór sentencji w postaci odpowiedzi na pytania Judy, Marii i Mateusza⁸. Teoria H. Koestera i E. Pagels nie wyjaśnia wszystkich szczegółów tekstu. Na przykład w logionie 81 (142,24 i n.) pojawia się nagle grupa dwunastu uczniów, a Jezus, któremu stawiają pytania, nazwany jest „nauczycielem”, choć najczęściej wskazuje na niego określenie „Pan”. Niektóre tematy, jak „światło” i „ciemność” pojawiają się w logionie 14 (127,1 i nn.), a następnie w 34 (133,23–134,1), 52 (139,6 i nn.) i 96 (145,23 i n.). Takie szczegóły wskazują, że tekst mógł być przeredagowany w jeszcze mniejszych jednostkach⁹. Teoria powstawania tekstu przedstawiona przez Koestera i Pagels odwołuje się do podobieństwa *Dialogu* do Ewangelii Tomasza. Podstawą tego porównania są logia¹⁰. W *Dialogu zbawcy* znajdują się także aluzje do Ewangelii Jana. Łączy się to jednak z osobnym zagadnieniem, związku *Dialogu* z Nowym Testamentem.

⁸ Por. S. Emmel, H. Koester, E. Pagels, *Nag Hammadi Codex III...*, s. 2 nn.

⁹ Por. *Nag Hammadi Deutsch...*, s. 384.

¹⁰ S. Emmel, H. Koester, E. Pagels, *Nag Hammadi Codex III...*, 6.

2. DATAJA UTWORU I ZWIĄZKI Z TRADYCJĄ SYNOPTYCZNĄ

Analiza budowy literackiej i historii tekstu *Dialogu* łączy się w teorii Koestera i Pagels z kwestią datacji. Najstarsze warstwy tego tekstu, zdaniem tych autorów, powstały pod koniec I w. Dowodami na tak wczesne powstanie ma być całkowity brak bezpośrednich cytatów z Nowego Testamentu, wyjątkowo jedynie przez pośrednictwo Ewangelii Tomasza, a więc w nawiązaniu do problemu związku Ewangelii Tomasza z tradycją synoptyczną, oraz rozwój zbioru logiów w formę dialogu, paralelnie do rozwoju Ewangelii Jana. Autor *Dialogu* miałby dostęp do tradycji synoptycznej w fazie przed ostateczną redakcją Ewangelii. Obydwa argumenty uznano za problematyczne¹¹. Cytaty z Nowego Testamentu można odnaleźć na przykład w log. 14 (127,16–19: „płacz i zgrzytanie zębami” z Mt 8,12; 13,41.50 lub Łk 13,28). Wzmianka o ziarnku gorczycy w log. 88 (144,6 i n.): aluzja do Mk 4,30–32 lub Mt 13,31; Łk 13,18 ewentualnie Ewangelia Tomasza log. 20. Berlińscy badacze Nag Hammadi sądzą, że chodzi tu o odpowiednio przekształcone cytaty z Ewangelii Mateusza, najwcześniej cytowanej ewangelii z Nowego Testamentu¹². Bardzo interesujące paralele pojawiają się w *Dialogu* wobec Ewangelii Egipcjan, z której kilka cytatów podał Klemens Aleksandryjski. W *Stromatach* podał cytat: „sam Zbawiciel rzekł: przybyłem, aby kres położyć dziełom kobiety”¹³, w *Dialogu* zaś czytamy: „zniszczcie dzieła kobiecości” (144,19/20). W obydwu cytatach kontekst wypowiedzi jest również ten sam. „Dzieła kobiety”/„kobiecości” to związek narodzin i śmierci¹⁴. W dyskusji bierze udział Maria (Magdalena) w *Dialogu*, a Salome w Ewangelii Egipcjan. Dane te wskazują na II w., jako czas powstania *Dialogu zbawcy*¹⁵. Związki z Ewangelią Tomasza oraz kanoniczną Ewangelią Mateusza mogą wskazywać na Syrię jako miejsce powstania *Dialogu*. Ch. M. Tuckett przeprowadził także analizę niektórych związków *Dialogu* z tradycją synoptyczną, przede wszystkim Ewangelii Mateusza, ale także Łukasza. Doszedł do wniosku odmiennego od teorii Koestera. *Dialog* nie potwierdza istnienia związków z tradycją synoptyczną Nowego Testamentu na poziomie przedredakcyjnym. Autor *Dialogu*, zdaniem Tucketta, miał dostęp do tradycji synoptycznej już w postaci zredagowanej Ewangelii Mateusza ewentualnie Łukasza¹⁶. S. Petersen dochodzi do przekonania, że wyjaśnienia związków

¹¹ Por. *Nag Hammadi Deutsch...*, s. 385.

¹² Por. tamże.

¹³ Por. Klemens Al., *Kobierce*, III, 63,1, tłum. J. Niemirska-Pliszczyńska, *Kobierce*, t. I, Warszawa, 1994, s. 265.

¹⁴ Por. *Dialog*, p. 140,12–14.

¹⁵ Opinia badaczy berlińskich: *Nag Hammadi Deutsch...*, s. 386.

¹⁶ C. M. Tuckett, *Nag Hammadi Deutsch...*, s. 134 n.

z tradycją synoptyczną i z Ewangelią Jana pozwalają datować powstanie *Dialogu zbawcy* na drugą połowę II w.¹⁷

3. TRADYCJE EWANGELII JANA W *DIALOGU ZBAWCY*

Odwoluję się przede wszystkim do opracowania Pierre Létourneau¹⁸. Autor wykorzystał uwagi Koestera na temat związków teologii Janowej z gnostycką soteriologią, jak również rekonstrukcję w tym duchu niektórych ubytków tekstu, jaki poczynił H. M. Schenke w recenzji wydania Emmela. Chodzi jednak o związki literackie. Ewentualnie aluzje w tekście *Dialogu* do Ewangelii Jana Létourneau zestawiał w tabelach¹⁹. Związek z Ewangelią Jana dostrzegł w mowie wstępnej zbawcy (120,2–124,22), w wypowiedziach o mocach kosmicznych (122,2–123,3), w modlitwie zbawcy (121,5–6), w tematach zbawienia (132,2–19), w szczególności sposób wobec J 14,2–12 o łączności zbawcy i zbawionych z Ojcem (137,21–138,2; 140,12–14), w wyobrażeniach przestrzennych zbawienia (139,13–18), w dualistycznym schemacie światła i ciemności (125,17–126,11; 124,13–22). *Dialog zbawcy* nie zawiera cytatów z Ewangelii Jana, a jego chrystologia nie wykazuje orientacji chrystologii Janowej. Jednak, zdaniem Létourneau, teologia gnostycka *Dialogu* została zredagowana w duchu tradycji Janowej²⁰. Wskazuje to, jego zdaniem, na teologię walentynian²¹. Zdaniem Létourneau autor *Dialogu* poznał Ewangelią Jana poprzez teologię walentynian. Wyróżnił tu szczególnie Komentarz do Ewangelii Jana autorstwa Herakleona²².

4. ORIENTACJA GNOSTYCKA *DIALOGU*

Dialog zbawcy jest niewątpliwie utworem chrześcijańsko-gnostyckim. Chrześcijańska redakcja utworu zaznacza się nie tylko w postaciach uczniów Jezusa, ale także w wielu aluzjach do Ewangelii. Także gnostycka wymowa utworu nie ulega wątpliwości. Zaznacza się przede wszystkim w negatywnym ujęciu stworzonego świata, nad którym panują wrogo nastawieni wobec człowieka archonci. Gnostyckie ujęcie zaznacza się w ujęciu tęsknoty za zbawieniem jako pragnieniu wejście do odpoczynku („anapausis”)²³. Zbawcze znaczenie przypisał autor *Dialogu* samej gnozie: „Ten, kto

¹⁷ S. Petersen, *Zitate im Dialog des Erlösers...*, s. 521; tenże, „Zerstört die Werke der Weiblichkeit”..., s. 84–90.

¹⁸ P. Létourneau, *Tradition johanniques...*, s. 33–36.

¹⁹ Tamże, s. 37, 47.

²⁰ Tamże, s. 54.

²¹ Tamże, s. 58.

²² Tamże, s. 59 n.

²³ Por. W. Myszor, *Anapausis w teologii...*, s. 171 n.

nie pozna, w jaki sposób przyszedł, nie będzie wiedział, w jaki sposób ma wyjść i nie jest obcym wobec tego świata” (134,19–24). W pouczeniach o charakterze etycznym *Dialog* opisuje napięcie między obecnym czasem, które jest okresem udręki, uwięzienia w ciele, a czasem w przyszłości, który opisuje zbawczo zorientowana eschatologia. Według wyobrażeń gnostyckiego autora, świat widzialny ma swój początek w świecie wyższym, w światłości. Ten schemat faktycznie może przypominać teologię walentynian. Zbawca zachęca uczniów do poznania siebie, co jest warunkiem przyjęcia prawdziwego chrztu. Prawdziwym wyzwoleniem będzie jednak wyjście z ciała i z widzialnego świata. Oznacza to również wyjście z kręgu narodzin i śmierci na tym świecie, czyli wyjście z „dzieł kobiecości”.

5. PODZIAŁ TREŚCI *DIALOGU ZBAWCY*²⁴

- Wprowadzenie: Mowa zbawcy (120,2–124,22).
- Pierwsza część dialogu (124,23–127,19).
- Pierwszy odcinek mitu o stworzeniu (127,19–128,23).
- Druga część dialogu (128,23–129,16).
- Drugi odcinek mitu o stworzeniu (129,16–131,18).
- Trzecia część dialogu (131,19–133,21).
- Wypowiedzi mądrościowe (133,21–134,24).
- Wizja apokaliptyczna (134,24–137,3).
- Czwarta część dialogu (137,3–146,20).
- Mowa zbawcy na zakończenie (146,20–147,22).

DIALOG ZBAWCY

(120,1) Dialog zbawcy

(1) Zbawca mówi do swych uczniów: „Już nastał czas, bracia, abyśmy zostawili (5) nasz trud i znaleźli się w odpoczynku. Kto ustanowił siebie w odpoczynku²⁵, będzie odpoczywał w nim wiecznie. Ja zaś mówię wam: bądźcie ponad (10) każdym czasem [...] czas [...] [mówię] to wam. [...] [nie] bójcie się przed [nimi], wobec was [...ale mówię wam] (15): gniew jest czymś strasznym [...] i kto wzbudza gniew jest człowiekiem [strasznym?]. Lecz jak wy byliście [...], gdy powstają z [was?]. Przyjęli te słowa o nim z (20) lękiem i drżeniem. A (lęk) ustanowił ich razem z archontami, gdyż z niego nic nie wyszło. Lecz gdy ja wyszedłem, otwarłem drogę i poczyłem ich (25) o przejściu, którym przejdą wybrani i samotni²⁶ (121,1), ci, którzy poznali Ojca i uwierzyli w prawdę.

²⁴ Wzoruję się na niemieckim tłumaczeniu w: *Nag Hammadi Deutsch...*, s. 387 nn. Plan ten zaproponowali już pierwsi wydawcy: S. Emmel, H. Koester, E. Pagels.

²⁵ Por. Ewangelia Tomasza [dalej: EvThom], log.50 i 90. Por. odpowiednio *Ewangelia Tomasza*, tłum. A. Dembska, W. Myszor, Katowice 1992.

²⁶ „monachos” por. EvThom, log 16, 49, 75.

- (2) A (postacie) wszelkiej chwały, jakie składacie w uwielbieniach, a więc jeśli oddajecie chwałę, to składajcie (ją) w ten sposób (5): »Wysłuchaj nas, ojczy, według tego, jak wysłuchałeś swego Jednorodzonego Syna i zabrałeś go do siebie²⁷ i dałeś mu ukojenie od wielu [cierpień] [...] Ty zaś jesteś tym, którego siła jest (10) [niezwycięzona], ponieważ twoja broń jest [niepokonana], a światłość [twoja jest...], która ożywia, zaś [...której] nie można dotknąć. [Prawdziwe] Słowo [przyniosło] (15) [...] odmianę życia [które wyszło] z ciebie. Ty zaś jesteś Myślą i całkowitą bezstroską dla samotnych«. I znów (winniście się tak modlić): »Wysłuchaj nas, tak, jak wysłuchałeś swoich (20) wybranych. Dzięki ofierze twojej wchodzi, przez swoje dobre dzieła, ci, którzy wyzwolili swoje dusze od ślepych członków, aby mogli już trwać (122,1) na wieki. Amen«.
- (3) Będę was pouczał: Gdy nastanie czas rozwiązania i pierwsza moc ciemności (5) spadnie na was, nie bójcie się i mówcie: »oto ten czas nadszedł«. Ale jeśli zobaczycie jedyny berło (panowania), które [...], to ten jest [...] (10) nie są z tych [...] wobec was [...] poznać, że z rzeczy [...] i archontów [...] (15) spadnie na was. Zaiste, lęk jest siłą [ciemności]. Jeśli będziecie lękać przedtem, zanim to na was spadnie, wówczas (lęk) was pochłonie. (20) Bo nie ma wśród was kogoś, kto was oszczędził lub okazał wam litość, ale wy spoglądajcie w ten sposób na tego, który jest w nim, ponieważ zwyciężyliście każde słowo, które jest na ziemi. On zaś jest (123,1) tym, który zabierze was na miejsce, w którym nie ma żadnego panowania ani żadnego tyra. Jeśli zaś [...] wtedy zobaczycie tych, którzy [...] (5) [...], a także [będziecie ich] [słuchać]. I ja was pouczam, że [...] Myśl [...] i że Myśl istnieje [...] miejsce prawdy (10) [...], lecz ci, [którzy...] [...], wy zaś [...] [...]miejsce] prawdy. To [zaś ... w umyśle] żywym. Dlatego [...] razem z waszą radością (15) [...] was, aby [...] wasze dusze [...], żeby nie [...] słowo [...] podnieśli je (20) [...] i nie mogli [...]rozpoznać] go. [Spójrzcie] na waszą stronę wewnętrzną i waszą stronę zewnętrzną, czyniąc ją [czymś jednym]. O miejscu (124,1) przejścia – jest ono straszne przed [waszym] obliczem, ale wy z jedynym umysłem, przechodźcie obok niego. Jego głębokość jest ogromna, a [jego] (5) wysokość bardzo wielka. [Bądźcie] jedynym umysłem [...] a ogień wobec [was...] wody [...] wszelkie moce [...] (10) wobec was. Będą [...] i moce [...]. Oni zaś [...] z przodu. Pouczam [was o] duszy, [to ona] (15) stanie się [światłością...] w każdym [miejscu... ponieważ] wy [nie jesteście synami ciemności] i to, że [nie jesteście synami] zapomnienia, [ale to wy jesteście] (20) synami [prawdy...] i wy także [jesteście...], wy jesteście [synami światłości.]”²⁸
- (4) Mateusz powiedział: „w jaki sposób [...] (125,1)?”
- (5) Zbawca powiedział: „[jeśli nie uporządkujesz] tego, co jest w tobie, [twoje dzieło wprawdzie] pozostanie, [sam jednak zginiesz]”.
- (6) Juda [powiedział]: „Panie (5), [chcę pojąć wszystkie] sprawy [te, które są w] tych Małych. Jeśli [...], to gdzie wtedy będą? [...] nie będzie. Duch zaś [...]?” (10).

²⁷ Por. J 16,23.

²⁸ Rekonstrukcja tekstu 124,13–22 według propozycji P. Létourneau (*Traditions johanniques...*, s. 52).

- (7) Pan [rzekł do niego:] „[...] będąc w [...], przyjmą ich. Ci zaś nie umrą [...], nie będą zniszczeni, gdyż poznali (15) [swoich] partnerów oraz tego, który ich przyjmie. Prawda bowiem szuka mądrego i sprawiedliwego”.
- (8) Zbawca [powiedział]: „Lampą ciała jest umysł²⁹. Jak długo (20) [to, co jest w] tobie jest uczciwe, [to jest: twoja wiara], (tak długo) wasze ciała są światłością. Jak długo wasze serce jest ciemnością, tak długo światłość (126,1), której w was oczekujecie, [daleko jest od was]. Ja wezwałem [was do siebie], bo chcę pójść, aby [...moje] słowo zostało [wśród was przyjęte]. Oto wysyłam je do was”³⁰.
- (9) Rzekli mu uczniowie: „[Panie], kim jest ten, który szuka, albo [kim jest ten, który] odsłania?”.
- (10) [Pan] rzekł: „Kto szuka, [jest także tym, który] (10) odsłania”.
- (11) Mateusz rzekł do niego: „[Panie, podczas] gdy ja [cię słucham] i mówię (z tobą), to kim jest ten, który [mówi lub kim] ten, który słucha?”.
- (12) [Pan] mu odrzekł: (15) „Ten, który mówi, jest tym, który słucha, a ten, który widzi, jest tym, który odsłania”.
- (13) Maria rzekła: „Panie, oto noszę ciało, skąd pochodzi to, że (20) raz płaczę, albo skąd to jest, że się śmieję?”.
- (14) Pan rzekł: „Ciało płacze z powodu swoich czynów i z tego, co pozostaje, ale umysł śmieje się z powodu (127,1) [owoców] ducha. Jeśli ktoś nie [stoi] w ciemności, będzie mógł widzieć [światłość]. Pouczam was [kto nie ma] światła, jest ciemnością. (5) [Jeśli ktoś nie] stanął w [ciemności], nie może zobaczyć światłości. [Synowie zaś] kłamstwa zostali zabrani z [...] [...] wy zaś będziecie [...]wejdziecie do światłości] i (10) [...] istnieć na wieki, [...] [...] wobec kogoś [...]na] wieki. Wówczas [karać] was będą (15) [wszystkie] moce, które są u góry i które są na dole. W tamtym miejscu będzie płacz i [zgrzytanie] zębów z powodu końca ich wszystkich”³¹.
- (15) Juda powiedział: „Powiedz (20) [nam] Panie, zanim [niebo i] ziemia powstały³², co było [przed nimi] [...]?”.
- (16) Pan rzekł: „Ciemność i woda i (128,1) duch, który unosił się nad [wodą]³³. Ja zaś [zaprawdę] mówię wam, czego szukacie [i o co pytacie], oto [jest] (5) wśród was i [ma] moc i tajemnicę [...] ducha, gdyż z [niego się wywodzi]. Zło jednak wystąpiło, [aby zniszczyć] prawdziwy umysł [na wieki]. (10) Oto [dlaczego Zło] nie mogło [mieć trwałości]”.
- (17) [Juda] powiedział [do niego]: „Panie, powiedz nam [o duszy], gdzie się znajduje i umysł (15) prawdy, gdzie przebywa?”.
- (18) Pan [rzekł]: „Ogień ducha powstał pośrodku ich dwojga, dlatego ruch się (między nimi) pojawił. I powstał wśród nich (20) prawdziwy umysł. Jeśli człowiek wzniesie swoją duszę do góry, wtedy i on [będzie] wysoko”.
- (19) Mateusz zaś zapytał [go]: (129,1) „[Czy to nie obrzezanie], które przyjął [umysł prawdziwy] i czy to ono uczyniło [go] mocnym?”³⁴.

²⁹ Por. EvThom 24.

³⁰ Por. J 16,5–7.

³¹ Por. Mt 8,12; 13,42.50; 22,13; 24,51; 25,30; Łk 13,28.

³² Por. Rdz 1,1.

³³ Por. Rdz 1,2.

³⁴ Por. EvThom 53 i Rz 2,25–29.

- (20) Rzekł] Pan: „[...]jest] mocniejsze od was (5) [...] od was [wszystko, co] postępuje [za wami] i wszystkie sprawy [...] waszego serca. Jak bowiem wasze serca zaistniały, które nie (10) [...], w ten sposób będą w stanie pokonać moce, które są z góry i te, które są z dołu. [Ale oto] mówię wam: [kto] ma siłę, powinien z nie zrezygnować i nawrócić się, a [wybrany niech] (15) szuka i znajdzie i niech się [weseli]”³⁵.
- (21) Juda rzekł: „Oto widzę, że każda rzecz istnieje [tak, jak] znaki na [ziemi]³⁶. Dlatego powstały w ten sposób”
- (22) (20) Pan [rzekł]: „Gdy Ojciec ustanawiał świat, [zebrał] wody z niego. [Wtedy jego] Logos z niego wystąpił. (130,1) Istniał w wielu [cierpieniach?]. Był jednak wyżej od tej drogi [gwiazd], która okrąża całą Ziemię”. I [dodał jeszcze]: „Zebrana woda (5) istniała ponad nimi (tj. gwiazdami). Poza wodą jest wielki ogień, który je otacza jak (otaczają) mury i to wielokrotnie. Gdy zaś wiele zostało rozdzielone od tego, co było wewnątrz, gdy [Logos] (10) wystąpił, spojrział [w dół]. Rzekł wówczas do niego (Ojciec): idź i [wyślij coś] z siebie samego, aby [ziemia] nie cierpiała braku z pokolenia na pokolenie i z wieku na wiek. Wówczas (15) wysłał z siebie źródła mleka i źródła miodu, oliwy i wina, dobrych owoców o słodkim smaku i (20) dobrych korzenie, aby nie brakowało (ziemi) z pokolenia na pokolenie i wieku na wiek.
- (23) On zaś jest ponad [...] (131,1) [...] wystąpił i [ukazał] swoją piękność [...] i na zewnątrz [była wielka] światłość, która była silniejsza (5) [od czegoś] jemu podobnego, gdyż on jest [tym, który] panuje nad [wszystkimi] eonami, które są w górze i na dole. Z jego ognia wyprowadzono [światłość]. Umocniona jest na (10) [firmamencie], na górze i na dole. Wszystkie rzeczy zależą od nich. One zaś [...]istnieją] na niebie, które jest w górze, i na ziemi, która jest niżej, (15), a wszystkie rzeczy wśród nich zależą od nich”.
- (24) Gdy [Juda to] słyszał, upadł, [aby złożyć pokłon] i oddał chwałę Panu.
- (25) [Maria] zapytała swoich braci: (20) „[Rzeczy], o które pytacie Syna [Człowieczego], gdzie je umieścicie?”.
- (26) Pan jej odpowiedział: „Siostró, [nikt] nie może pytać o te rzeczy poza tym, który ma miejsce (132,1), aby je złożyć w swym sercu, [może z tego światła wyjść i [do tego miejsca] wejść [...], że nie będzie zatrzymany w tym (5) świetle nędzy”.
- (27) Mateusz rzekł: „Panie, chcę zobaczyć miejsce życia [miejsca], w którym nie ma zła, lecz jest [światłość] czysta”.
- (28) Pan (10) rzekł: „Bracie, Mateuszu, nie będziesz mógł go zobaczyć, jak długonosisz ciało”.
- (29) Mateusz rzekł: „Panie, jeśli go nie mogę zobaczyć, to pozwól mi (je) poznać”.
- (30) (15) Pan rzekł: „Każdy, kto poznał siebie samego, zobaczył go w każdej rzeczy, która jest tylko w nim ustanowiona, aby ją wykonał. I stał się [w ten sposób równy miejscu] temu pod względem jego dobra”.
- (31) (20) Juda zapytał mówiąc: „A to trzęsienie ziemi, które porusza ziemią, [jak się] porusza?”.

³⁵ Por. EvThom 2.

³⁶ Albo „na [niebie]”.

- (32) Pan wziął kamień, chwycił go w swoją rękę (133,1) [i rzekł do niego: „Czym jest] to, co chwyciłem w swoją rękę?”.
- (33) Odrzekł: „To kamień”.
- (34) Powiedział im: „Ten, który dźwiga ziemię, jest także tym, który dźwiga niebo. (5) Gdy jakieś Słowo wychodzi z Wielkości, kieruje się ponad tego, który dźwiga niebo i ziemię. Ziemia bowiem nie drży. Gdyby drżała, mogłaby upaść. Ale (jest inaczej), aby Pierwsze (10) Słowo się nie wynosiło, bo to ono ustanowiło kosmos i przez nie powstał i otrzymał zapach dzięki niemu (tj. Słowu)³⁷. Każdą rzecz bowiem, która nie drży, ja [zwiastuję] wam, wszystkim synom ludzkim. (15) Bo wy pochodzicie z owego miejsca. (Wy), co mówicie z radością i prawdą: wy pochodzicie (z niego) w waszych sercach. Lecz jeśli przychodzi (Słowo) z ciała Ojca poprzez ludzi (20) i nie zostaje przez nich przyjęte, ponownie zawraca do owego miejsca. Kto nie poznaje sprawy doskonałości, nie poznaje niczego. Jeśli kto nie stanął w ciemności, nie będzie mógł widzieć światłości (134,1)³⁸.
- (35) Jeśli ktoś nie pozna, w jaki sposób powstał ogień, zostanie w nim spalony, bo nie poznał jego korzenia. (5) Jeśli ktoś nie pozna wpierv wody, nie poznaje niczego. Bo jaki jest pożytek z tego, że w niej przyjmie chrzest? Jeśli ktoś nie poznał, w jaki sposób powstał (10) wiatr, który wieje, to jak ucieknie przed nim? Jeśli ktoś nie poznał ciała, które nosi, jak powstało, to zostanie zniszczony razem z nim. A ten, kto nie poznał Syna, (15) w jaki sposób pozna Ojca? A ten, kto nie poznał korzenia wszystkim rzeczy, (rzeczy te) pozostaną dla niego ukryte. Ten, kto nie poznał korzenia zła, nie jest wobec niego obcym. Ten, (20) kto nie pozna, w jaki sposób przyszedł, nie będzie wiedział, w jaki sposób ma wyjść i nie jest obcym wobec tego świata, który się wynosi i który się uniza”.
- (36) Wówczas [wziął] Judę (25), Mateusza i Marię (135,1), [aby pokazać im ukończenie] doskonałości nieba i ziemi, gdy położył swą [rękę] mieli nadzieję, że ją zobaczą. Juda podniósł swe oczy (5) i zobaczył miejsce, które było bardzo wysokie i zobaczył miejsce głębokości, które było niżej. Juda rzekł do Mateusza: „Bracie, kim jest ten, który chce wstąpić na tę wysokość albo w dół (zstąpić) (10) na głębokość? Bo jest tam wielki ogień i wielkie przerażenie” W tej samej chwili wyszedł z niego Logos. Gdy (Juda) przystanął i zobaczył go, jak zstępował, powiedział do niego: „Dlaczego zstąpiłeś?”
- (37) A Syn Człowieczy pozdrowił ich. Powiedział im: „Ziarno ze swojej mocy miało brak i spadło na dół (20) w głębię ziemi. Ale Wielkość wspomniała sobie o nim, wysłała Logos do niego. Przeprowadził je w górę, przed swoje oblicze, aby nie pozostało bez owocu (136,1) pierwsze Słowo”. Wtedy jego uczniowie zdumieli się nad wszystkimi rzeczami, o których im opowiedział. Przyjęli je w wierze i poznali, że nie ma potrzeby (5), aby wpatrywać się w zło.
- (38) Wtedy rzekł do swoich uczniów: „Czy nie powiedziałem wam: jak głos i jak błyskawica, które są widziane, w taki sposób dobrzy będą zabrani do (10) światłości”.

³⁷ Idąc za niemieckim komentarzem, można także inaczej oddać: „I ono (tj. Słowo) otrzymało zapach dzięki niemu (tj. przez kosmos).

³⁸ Por. wyżej 127,1–3.5.

- (39) Wtedy wszyscy jego uczniowie oddali mu chwałę, mówiąc: „Panie, zanim objawiłeś się na tym miejscu, kim był ten, kto ci oddał chwałę? Gdy wszelkie (postacie) chwały istnieją (15) przez ciebie, albo kim jest ten, kto cię będzie błogosławił, bo wszelkie błogosławieństwo pochodzi od ciebie”.
- (40) Gdy (tak) stali, zobaczył dwa duchy, które jedną jedyną duszę wzięły z sobą w wielkiej błyskawicy. (20) I Słowo wyszło od Syna Człowieczego, rzekło: „dajcie im ich szatę” i mały stał się takim wielkim i [zrównali się] z tymi, którzy ją przyjęli (137,1). [Nie było żadnej różnicy] między nimi. Wówczas [przekonały] uczniów te [słowa, które wypowiedział].
- (41) Maria [rzekła do niego: „Oto] widzę (5) zło, które [...] od początku [dotykają], gdy są blisko siebie”.
- (42) Pan powiedział [do niej]: „Gdy zobaczyłaś ich, [twój umysł] stał się wielki. Nie będą [tu jednak trwać.]. Gdy zaś (10) zobaczyłaś tego, który istnieje wiecznie, to jest to owe wielkie objawienie”.
- (43) Wtedy rzekli do niego wszyscy: „Poucz nas o tym”.
- (44) Rzekł im: „W czym chcecie je (objawienie) widzieć?, [w] jakimś objawieniu, które przeminie, albo (15) w objawieniu wiecznym?”. I powiedział ponownie: „Walczcie i ratujcie tego, który jest w stanie pójść za [wami], poszukujcie go i mówcie przez niego, aby (20) każda rzecz, której szukacie, z wami mogła się zgadzać. Ja bowiem mówię wam: Prawdziwie w was przebywa Bóg (138,1) żywy [jak i wy żywymi jesteście] w nim”.
- (45) Juda [powiedział]: „Zaiste chcę [wiedzieć] wszystko”.
- (46) [Rzekł] mu Pan: „[Bóg] żyjący (5) istnieje [nie w tym miejscu] całym w braku [...]”.
- (47) Juda [powiedział]: „Kim jest ten, który [nami rządzi]?”
- (48) Pan rzekł: „[Oto są] wszystkie rzeczy, które istnieją [...], pozostałe zaś (10) to te, ponad którymi wy jesteście”.
- (49) Juda rzekł: „Oto archonci są w niebie nad nami. Czy to oni są tymi, którzy panują nad nami?”
- (50) Pan powiedział: „To (15) wy będziecie panować nad nimi³⁹, ale gdy odrzucicie od siebie zazdrość pośród was, wtedy przywdziejecie na siebie światłość i wejdziecie do komnaty (20) weselnej”⁴⁰.
- (51) Juda powiedział: „W jaki sposób będą nam dostarczone te szaty (weselne)?”
- (52) Pan powiedział: „Niektórzy będą wam przynosić, a niektórzy będą [wam] zabierać. (139,1) To ci, którzy będą wam dawać wasze szaty. Któż bowiem [będzie] w stanie osiągnąć to miejsce, którego jest godzien? Ale dano szaty życia (5) człowiekowi, to on zna drogę, którą będzie kroczył. A jest to trudne (nawet) dla mnie samego, aby ją osiągnąć”.
- (53) Maria rzekła: „Podobnie dotyczy to zła na codzienny dzień, ale robotnik (10) godzien jest swego pożywienia⁴¹, a uczeń nie jest podobny do swego nauczyciela”⁴². Słowo to powiedziała jako kobieta, która wszystko zrozumiała.

³⁹ Por. I Kor 6,3.

⁴⁰ Por. EvThom 75.

⁴¹ Por. Mt 10,10; Łk 10,7; I Tm 5,18.

⁴² Por. Mt 10,25. a także J 13,16.

- (54) Uczniowie rzekli do niego: „Czym jest pełnia i (15) czym jest brak?”.
- (55) Rzekł im: „To wy jesteście z pełni, a przecież jesteście w miejscu, które jest brakiem, a oto jej światłość wylała się (20) na mnie”.
- (56) Mateusz powiedział: „Powiedz mi, Panie, w jaki sposób umarli umierają i w jaki sposób żywi żyją?”.
- (57) (140,1) Pan rzekł: „Zapytałeś mnie o słowo [prawdziwe], o to, czego oko nie widziało⁴³ ani ja nie słyszałem poza tobą. Mówię to wam: jeśli zostaje odsunięte to, (5) co porusza człowieka, (człowiek) może być nazwany umarłym, i jeśli żyjący opuści to, co martwe, zostanie nazwany żywym”.
- (58) Juda powiedział: „Dlaczego więc z powodu prawdy zabijają i żyją?”.
- (59) Pan rzekł: „Ten, kto jest z prawdy, nie umiera, a kto pochodzi od kobiety, umiera”⁴⁴.
- (60) Maria rzekła: (15) „Powiedz mi, Panie, dlaczego zstąpiłam na to miejsce, aby zyskać, czy aby stracić?”.
- (61) Pan rzekł: „Ukazujeś nadmiar Objawiającego”⁴⁵.
- (62) Maria rzekła do niego: (20) „Panie, czy jest miejsce, które leży odłogiem, albo mu brakuje prawdy?”.
- (63) Pan rzekł: „To miejsce, w którym mnie nie ma”.
- (64) Maria rzekła: „Panie, jesteś łekiem i podziwem (141,1), a jednocześnie ogniem, który pochłonie tych, którzy cię nie znają”.
- (65) Mateusz powiedział: „Dlaczego nie udajemy się natychmiast do odpoczynku?”.
- (66) Pan (5) rzekł: „Gdy tylko odłożycie te ciężary”.
- (67) Mateusz rzekł: „W jaki sposób mały przyłączy się do wielkiego?”.
- (68) Pan rzekł: „Gdy pozostawicie (10) czyny za sobą tak, że nie będą mogły iść za wami, wtedy udacie się na odpoczynek”.
- (69) Maria rzekła: „Chcę poznać każde dzieło, jak ono istnieje”.
- (70) Pan (15) rzekł: „Kto będzie szukał życia: tym bowiem jest ich królestwo. Odpoczynek tego świata jest złudny, a jego złoto i srebro zwodnicze”⁴⁶.
- (71) Rzekli mu jego (20) uczniowie: „Co powinniśmy robić, aby nasze dzieło było doskonałe?”.
- (72) Pan rzekł: „Bądźcie przygotowani na wszystko. Błogosławiony człowiek, który znalazł (142,1) wojnę i zobaczył walkę na własne oczy [...], nie zabijał ani nie został zabity, lecz wyszedł jako zwycięzca”.
- (73) Juda rzekł: „Powiedz mi, Panie, jaki (5) jest początek drogi?”.
- (74) Rzekł: „Miłość i dobro, Gdyby jedno z tych było wśród archotów, nie byłoby wśród nich nigdy zła”.
- (75) Mateusz rzekł: „Panie, (10) mówiłeś nieustannie o końcu wszystkiego”.
- (76) Pan rzekł: „Wszystkie sprawy, o których wam mówiłem, pojęliście i przyjęliście je w wierze. Jeśli je poznaliście, to są wasze (15), jeśli nie (poznaliście), to nie są wasze”.
- (77) Rzekli mu: „Czym jest to miejsce, do którego pójdziemy?”.

⁴³ Por. EvThom 17 i 1 Kor 2,9.

⁴⁴ Por. *Ewangelia Egipcjan*: K l e m e n s A l e k s a n d r y j s k i, *Stromata* III, 45,3; 64.1. Wypisy z Theodota 67,2–4 (K l e m e n s A l e k s a n d r y j s k i, *Wypisy z Theodota*, Kraków 2001, s. 68).

⁴⁵ Termin „menytes” na określenie Jezusa por. K l e m e n s A l e k s a n d r y j s k i, *Stromata* V, 34.1.

⁴⁶ Por. Jk 5,3.

- (78) Pan rzekł: „Miejsce, które możecie osiągnąć, znajduje się tam, przed wami”.
- (79) (20) Maria rzekła: „Czy każda rzecz jest tak zbudowana, że się ją widzi?”
- (80) Pan rzekł: „Powiedziałem wam: kto widzi, może odsłonić”.
- (81) Zapytali go jego uczniowie, których było dwunastu: „Nauczycielu (143,1) brak troski [...], poucz nas o [...]”.
- (82) Pan rzekł: „[Jeśli pojmiecie] rzeczy, o których [wam] powiedziałem, to będziecie nieśmiertelni, gdyż [zachowacie] każdą rzecz”.
- (83) Maria rzekła: „Jedno, jedyne słowo chcę powiedzieć Panu o tajemnicy prawdy. Stanęliśmy już w niej, a (10) przecież (nadal) jesteśmy jawni dla kosmicznych (bytów)”.
- (84) Juda powiedział do Mateusza: „Chcemy wiedzieć, jaki to jest rodzaj ubrania, który przywdziejemy na siebie, gdy będziemy wychodzić ze zniszczenia (15) ciała”.
- (85) Pan rzekł: „Archonci i zarządcy mają szaty przejściowe, są one nietrwałe, wy zaś jako dzieci prawdy macie przyjąć (20) na siebie nie szaty przejściowe, lecz mówię wam: będziecie błogosławieni, gdy z nich się rozbierecie⁴⁷. Bo nie jest to żadna wielka rzecz (144,1) [odrzucić] to, co jest zewnętrzne”.
- (86) [Juda] rzekł: „Mówię i przyjmuję [...]”.
- (87) Pan rzekł: „[Ten, kto] waszego Ojca (5) [przyjął jako Myśl]”.
- (88) Maria rzekła: „Jaki to rodzaj ziarna gorczycy?⁴⁸ Czy jest on z nieba, czy z ziemi?”
- (89) Pan rzekł: „Gdy Ojciec ustanowił dla siebie (10) kosmos, pozostawił wiele (do zrobienia) przez matkę Pełni. Dlatego sieje on i działa”.
- (90) Juda powiedział: „Powiedziałeś to nam z Umysłu prawdy. Jeśli się modlimy (15), to w jaki sposób mamy się modlić?”.
- (91) Pan rzekł: „Módlcie się w miejscu, gdzie nie ma kobiety”.
- (92) Mateusz rzekł: „Gdy powiedział nam »módlcie się w miejscu, gdzie nie ma kobiety«, (to oznacza): zniszczcie (20) dzieła kobiecości⁴⁹ i to nie dlatego, że jest inne narodzenie, lecz dlatego, że już zaprzestaną rodzić”.
- (93) Maria rzekła: „Czy nie zostaną zniszczone w wieczności?”.
- (94) Pan rzekł: „Ty jesteś tą, która wie, że będą rozwiązania (145,1) i że zostaną zniszczone ponownie dzieła kobiecości na [tym miejscu]”⁵⁰.
- (95) Juda powiedział [do] Mateusza: „Zostaną rozwiązane dzieła (5) kobiecości. [Wówczas] archonci będą [wzywać swoje miejsca], a (my) będziemy w ten sposób przygotowani do nich”.
- (96) Pan rzekł: „Czy oglądają was, czy raczej oglądają tych, którzy (10) was przyjmują? Oto słowo prawdziwe wyjdzie od Ojca ku głębokości w milczeniu i błyskawicy, która rodzi. Widzą je (tj. Słowo) albo mogą coś przeciw niemu? Ale wy (możecie) więcej. (15) Wy rozpoznaliście drogę, której ani aniołowie, ani moce nie poznały. Lecz jest to (bardziej droga) Ojca i Syna. Oni bowiem dwaj [są] jednym. A wy będziecie kroczyć (20)

⁴⁷ Por. EvThom 37.

⁴⁸ Por. Mt 13,3; Mk 4,30–32; Łk 13,18; EvThom 20.

⁴⁹ Por. *Ewangelia Egipcjan*: K l e m e n s A l e k s a n d r y j s k i, *Stromata* III, 63,1.

⁵⁰ „Miejscem” jest świat doczesny.

drogą, którą poznaliście. Nawet gdyby archonci byli wielkimi, (tej drogi) nie osiągną. Ale oto mówię wam: Trudno jest i mnie samemu, abym ją osiągnął (146,1).

- (97) Maria rzekła do Pana: „Gdy dzieła [zostaną rozwiązane, to co oznacza, że się je] rozwiązuje?”
- (98) Pan odrzekł: „Wiesz przecież, [w dniu (5), w którym je] rozwiążę, człowiek] wejdzie do swego miejsca”.
- (99) Juda rzekł: „W czym objawia się duch?”
- (100) Pan rzekł: „W czym objawia (10) się miecz?”
- (101) Juda rzekł: „W czym objawia się światłość?”
- (102) Pan rzekł: „Objawia się w wieczności”.
- (103) Juda rzekł: „Kim jest ten, który przebacza czyjeś czyny? (15) Czy są to czyny, które przebacza się światu, [czy to świat] przebacza te czyny?”
- (104) Pan rzekł: „Kim jest ten, [który...] Ten, który poznał te [czyny]. Jego bowiem (20) jest rzeczą czynić wolę Ojca. Wy zaś podejmujecie walkę, aby gniew i zazdrość spośród was odrzucić i winniście się rozebrać z waszych [uczynków] i nie powinniście [...] (147,1) [...1–8...], [...9–10...] ja [...] (12) [...] jego [...] [...] was zganić [...], mówię bowiem [...] (15) was, że nie [zostaniecie] przyjęci [...] wielu. [...] kto szukał, gdy [znalazł prawdziwe życie]. Ten będzie odpoczywał i żył na (20) [wieki. Ja] zaś mówię wam: [strzeżcie się], abyście nie wprowadzili w błąd waszych duchów i dusz”. (147,23) [Dialog] zbawcy.

DER DIALOG DES ERLÖSERS

Z u s a m m e n f a s s u n g

Der Dialog des Erlösers (NHC III, 5) ins Polnisch übersetzt und eingeleitet von Wincenty Myszor. In der Einleitung wird die Frage der Verfasserschaft, so wie die neutestamentliche Tradition und einige inhaltliche Probleme besprochen.